

Motion till riksdagen

1989/90:Kr320

av Marianne Jönsson (c)

Förbud att använda metalldetektorer på Öland,
m.m.

Sedan något år tillbaka står vi inför ett helt nytt hot mot vårt kulturarv. En ny typ av organiserad brottslighet har drabbat Sverige i form av internationella ligor som bedriver en systematisk utplundring av fornlämningar, dvs. gravar, boplatser och skattefyndplatser. Plundringen utförs med hjälp av metalldetektorer.

Plundringar av fornlämningar med hjälp av metallsökare har förekommit tidigare. Detta föranledde riksdagen att tillsätta en utredning, Arkeologutredningen, sedan krav ställts i en riksdagsmotion om en lagändring för att skydda fornlämningar. Detta ledde till ändringar i fornminneslagen som började gälla den 1 juli 1985. All användning av metallsökare förbjöds på Gotland. I övriga Sverige blev det inget generellt förbud. Metallsökare får emellertid inte heller här hrukas på fast fornlämning eller där fornyfynd tidigare gjorts. Den som bryter mot förbudet kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Under våren och hösten 1989 har skador kunnat konstateras på boplatser och förhistoriska borgar på Öland. Man har koncentrerat sig på områden som är kända för guld- och silverfynd från järnåldern. Liknande skador har vid samma tider också liknande fornminnesområden upptäckts på Gotland. Det generella förbudet mot metallsökare har inte utgjort något hinder för plundrarna.

De nya plundringarna har en för svenska förhållanden ny karaktär. Förövarna går till verket med stor kunskap om fyndplatser och deras lokalisering. De har bra utrustning och är väl förberedda. Troligen har de läst adekvat litteratur och har tillgång till kartmaterial och beskrivningar över fyndplatser.

Plundringar har tidigare främst skett på Gotland vilket också var anledningen till riksdagsmotionen i ämnet.

Risken för plundring på Öland bedöms nu vara lika stor som på Gotland. Den lag som finns: Lag om kulturminnen 2 kap. 19 § 2 stycket är tillämplig i varje enskilt fall inom ett fornminnesområde. I de fall som inträffat under 1989 ger lagen ej tillräckligt skydd. Det generella skydd som gäller på Gotland och som innebär att all användning av metallsökare är förbjuden måste också utvidgas till att gälla även på Öland.

Det har klart framgått i samband med försöken att stävja den brottsliga verksamheten under 1989 att den låga straffsatsen böter eller fängelse i högst

sex månader är för låg. Brottet får låg prioritering i polisarbetet. Utredningsarbetet försvåras eftersom det är svårare att göra bl a anhållanden än om brottet rubricerades som grovre.

Mot. 1989/90
Kr320

Straffskalan för de aktuella brotten mot kulturminneslagen måste skärpas. Den straffsats som i dag gäller för brott mot kulturminneslagen bör behållas men ett tillägg bör göras som gäller grova brott.

Eftersom en utredning om bruket av metallsökare gjordes i början av 1980-talet bör frågan om en utvidgning av det generella förbudet också omfatta Öland och kunna snabbbehandlas. Skärpning av straffsatsen bör också kunna behandlas snabbt. I länet och i synnerhet på Öland ser man med oro fram emot den kommande våren och hösten då med säkerhet plundringen av våra forn lämningar kommer att fortsätta om inte myndigheterna får de maktmedel som krävs för att stävja brottsligheten. Vår historia håller på att stjälas och föras utomlands. Den 300-åriga kulturminnesvårdande tradition vi har riskerar att komma till korta om inte snabba åtgärder vidtas.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att utvidga det generella förbudet att använda metallsökare till att också gälla Öland,
2. att riksdagen beslutar att i enlighet med vad i motionen anförts skärpa straffen för vissa brott mot kulturminneslagen.

Stockholm den 25 januari 1990

Marianne Jönsson (c)